

ב־2 באוגוסט, בשעה 0200, פלש צבא עיראק לכוויית. בתוך שבע שעות כבש את עיר הבירה ועמדות מפתח במדינה והעמיד את העולם בפני עובדה מוגמרת, הרבה לפני שיכול מישו לעצרו באמצעים דיפלומטיים או צבאיים. כעבור שבוע, ב־8 באוגוסט, הודיע נשיא עיראק, צדאם חוסיין, על סיפוח כוויית. הסיפוח הוצג על־ידי עיראק כתיקון של עוול היסטורי שעשו לה הבריטים ב־1913, כאשר "קרעו" ממנה מחוז עתיר־נפט זה והמשילו עליו משפחת שיח'ים.

הכיבוש והסיפוח הכפילו כמעט את פוטנציאל הנפט של עיראק מ־13.54% ל־21.54% ממקורות הפקת הנפט בעולם ואיפשרו לה, לראשונה בתולדותיה, שליטה על 500 ק"מ חוף ים ובהם נמל גדול – העיר כוויית – במפרץ הפרסי. אם תישארנה העמדות החדשות בידי צדאם חוסיין, תיהפך עיראק למעצמה כלכלית וגיאואסטרטגית ראשונה במעלה בעולם הערבי ובמזרח התיכון. היא תהיה בעלת השפעה גוברת במסחר הנפט העולמי ותוכל לקבוע את מחיריו. משום כך קיבלו רבים בציבור הערבי את הסיפוח בברכה. מדינות כמו תימן ומאוריטניה רואות במעשיו של צדאם מאבק ערבי נגד המערב האימפריאליסטי וכתחייה של העוצמה המוסלמית־ערבית שהושפלה דורות רבים. בצדאם הן רואות מושיע שיחזיר לאומה הערבית את גאוותה.

להלן רוח זה – שכנגדו עומדת תפיסתו של חוסני מובארכ נשיא מצרים – עלול להתחייב המשך – חיסולה של מדינת ישראל, שהרי ישראל הצטיירה מאז ומתמיד כמדרך גל מערבי במזרח התיכון, שיצרה ארצות־הברית כדי להמשיך ולהשפיל את האומה הערבית.¹

התגובה האמריקנית לא איחרה לבוא. עוד ב־2 באוגוסט בא ג'יימס בייקר, שר החוץ של ארה"ב, למוסקווה כדי לתאם עמדות. באותו יום יצאה הודעה משותפת של שתי המעצמות הגדולות הדורשת מעיראק לסגת מכוויית מיד וללא תנאים. בד בבד הכריזה ברית־המועצות על הפסקת כל משלוחי הנשק והציוד לעיראק ואילו ארה"ב ביקשה מכל בעלות־בריתה בנאט"ו ובעולם להטיל חרם כלכלי על יבוא סחורות מעיראק, לרבות נפט, ולהקפיא את כל נכסי עיראק הנמצאים בארצותיהן. מכאן ואילך נהפכה פעילותה של ברה"מ לסבילה בעיקרה ואילו ארה"ב קיבלה על עצמה לעמוד בראש המאבק נגד עיראק.

* ר' מחלקת היסטוריה במטכ"ל. המאמר נכתב בספטמבר 1990 ועודכן בסוף דצמבר 1990.

מבצע

היערכות

מטרות המלחמה

מטרתה של עיראק היא להחזיק בכוויית וברוב מקורות האנרגיה במפרץ הפרסי, ולמנוע מארה"ב להשיב את כוויית לשליטיה הקודמים.

- מטרות המלחמה כפי שנוסחו על ידי נשיא ארה"ב, שהוא גם המפקד העליון של הכוחות המזוינים הן:
- להסיג ללא תנאי את הכוחות העיראקיים מכוויית.
 - להשיב את ממשלת כוויית הלגיטימית.
 - ביטחון ויציבות באזור המפרץ הפרסי.
 - הגנה על חייהם של אזרחים אמריקניים.

זירת המלחמה

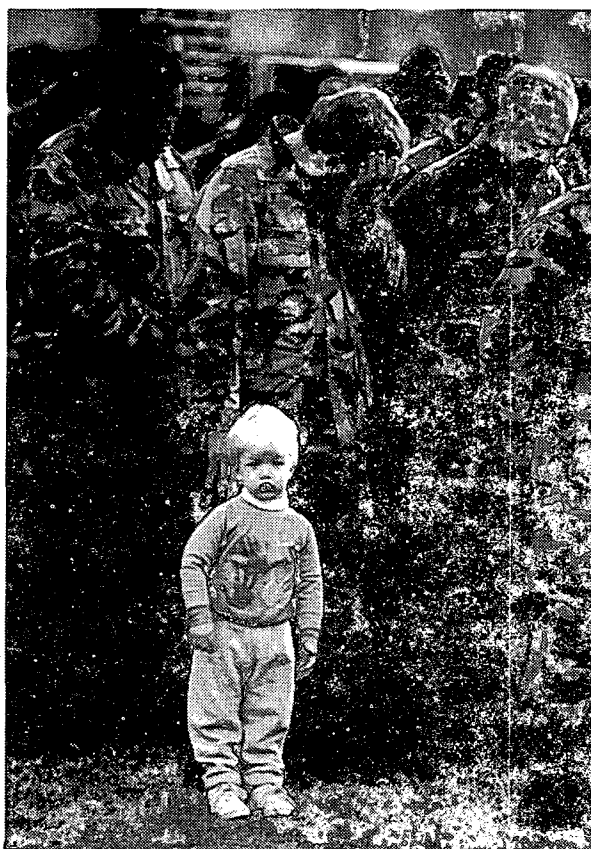
עיראק, השוכנת בין איראן לסוריה וירדן ובין טורקיה לערב הסעודית, היא ארץ מישורית ברובה, המשתרעת לאורך נהרות הפרת והחידקל, חוץ מן הצפון ההררי הגובל בכורדיסטן. מימיה של עיראק באים מטורקיה ועוברים בסוריה. עד לכיבושה של כוויית היה לה מוצא חלקי לים, בשפך השאט־אל־ערב – 58 ק"מ של חוף ים. הייצוא והיבוא של עיראק תלוי משום כך רובו ככולו בשש מדינות שכנות. כשכבשה את כוויית הקטינה תלות זו לחמש שכנות בלבד. שטחה של עיראק 445,480 קמ"ר וצורתה צורת משולש שבסיסו הגבול עם איראן – כ־900 ק"מ; צלעותיו – גבול ערב הסעודית – כ־950 ק"מ, וסוריה – כ־750 ק"מ.

רוב צירי המסחר של עיראק עוברים דרך טורקיה, סוריה (אם כי עקב העוינות בין שני המשטרים אין ניצול

"מגן מדבר"

הכוחות האמריקנים במפרץ הפרסי

אל"מ בני מיכלסון*

חייל אמריקני נפרד מבנו לפני היציאה למפרץ הפרסי

מלא של גזרה זו) וירדן. עד למשבר האחרון היו כוויית וערב הסעודית צירי המסחר הגדולים ביותר. שטחי מערב עיראק ודרומה אידיאליים לתמרון שריון לתצפית אווירית, מאחר שאין בהם מחסה ומכשולים טבעיים.

השטחים החיוניים לריכוז כוחות עיראקיים הם כירכוכ בצפון, כ-250 ק"מ מצפון לבגדד; אזור H-2; H-3 במערב (בגבול ירדן), כ-400-500 ק"מ מבגדד; ובצורה בדרום, כ-450 ק"מ מבגדד ו-50 ק"מ מגבול כוויית. רוחבה של ירדן הוא כ-400 ק"מ. הבסיס הסעודי הקדמי ביותר – העיר הצבאית על שם המלך חאליד (חפיר אל בטין) – מרוחק כ-140 ק"מ מגבול עיראק. הבסיסים הסעודיים המרכזיים לאורך ציר החוף באזור דהרן מרוחקים כ-300 ק"מ מגבול כוויית. במה שנוגע לארה"ב, אזור הלחימה מרוחק ממפקדת פיקוד המרכז האמריקני שבפלורידה כ-25 אלף ק"מ בדרך הים, סביב כף התקווה הטובה, כ-12,500 ק"מ בדרך האוויר. הבסיס הבריטי-אמריקני הקרוב ביותר לזירת הלחימה הוא האי דייגרגארסיה באוקיינוס ההודי, השוכן במרחק 4500 ק"מ מכוויית.

כוויית כשהיא לעצמה היא מדינת מישור המרוכזת סביב בארות הנפט וסביב העיר כוויית. שטחה של כוויית מגיע לכ-170x150 ק"מ, מספר תושביה 1.9 מיליון נפש ויש בה ציר ראשי אחד לאורך החוף וצפונה לבצרה. לאורך חוף הים משתרעות דיונות חול ברוחב של כ-20-40 ק"מ. בדרום ובצפון יש ביצות. עיר הבירה כוויית מונה 300 אלף תושבים, והיא מרכז העורף האסטרטגי של המדינה. נמלה הוא נמלה הראשי של כוויית ושל עיראק.

הכוחות היריבים

כנראה מוצבים בכווית ובסביבה כ־30 דיוויזיות עיראקיות וכחצי מיליון חיילים בכארבע מסגרות קורפוס ועל כולם מפקדה זירתית מיוחדת.

עוצמתו של צבא עיראק

6000 טנקים מהם כ־1500 טנקים T-72 וכאלף T-69.
5000 נגמ"שים. כ־2500 מהם מסוג BMP 1/2.
5000 קני תותחים מערביים ומזרחיים, ובכלל זה מטל"רים מסוג "אסטרס" ו"אבאביל" לטווחים שמעל 50 ק"מ.

45 משגרים של טילי קרקע־קרקע לטילי פרוג (לטווח 70 ק"מ), טילי סקאד (300 ק"מ), טילי סקאד משופר (650 ק"מ).

כ־650 מטוסי קרב והפצצה מדגמים שונים, ובהם: מיג-21/23/25/29; סוחוי-24/22/20/7 ומיראז' F-1.

250 מסוקי תובלה מי-17/8.

150 מסוקי תקיפה מהסוגים: מי-24/25, בי-105, גאזל, אלואטר-3 וסופר פרלון אוויר/ים.

300 סוללות טילי קרקע־אוויר ניידות מהדגמים: SA-6/8/9/13, רולנד וניחות מהדגמים: SA-2/3 וטילי כתף SA-7/14.

מתוך כוחות אלה רוכזו בכווית ובגבול הסעודי כ־1200 טנקים, כאלף נגמ"שי BMP וכ־30 טילי קרקע־אוויר. צבא עיראק רכש ניסיון קרבי במלחמת שמונה השנים

לצורך סקירה זו נתייחס באופן כללי לצבא עיראק ונתמקד בכוחות המרכזיים בכוויית וגבול סעודיה. בצד האמריקני נתייחס בעיקר לפיקוד המרכז של ארה"ב, שהוא הכוח המוביל, הגדול והחשוב ביותר של בעלות הברית.

צבא עיראק

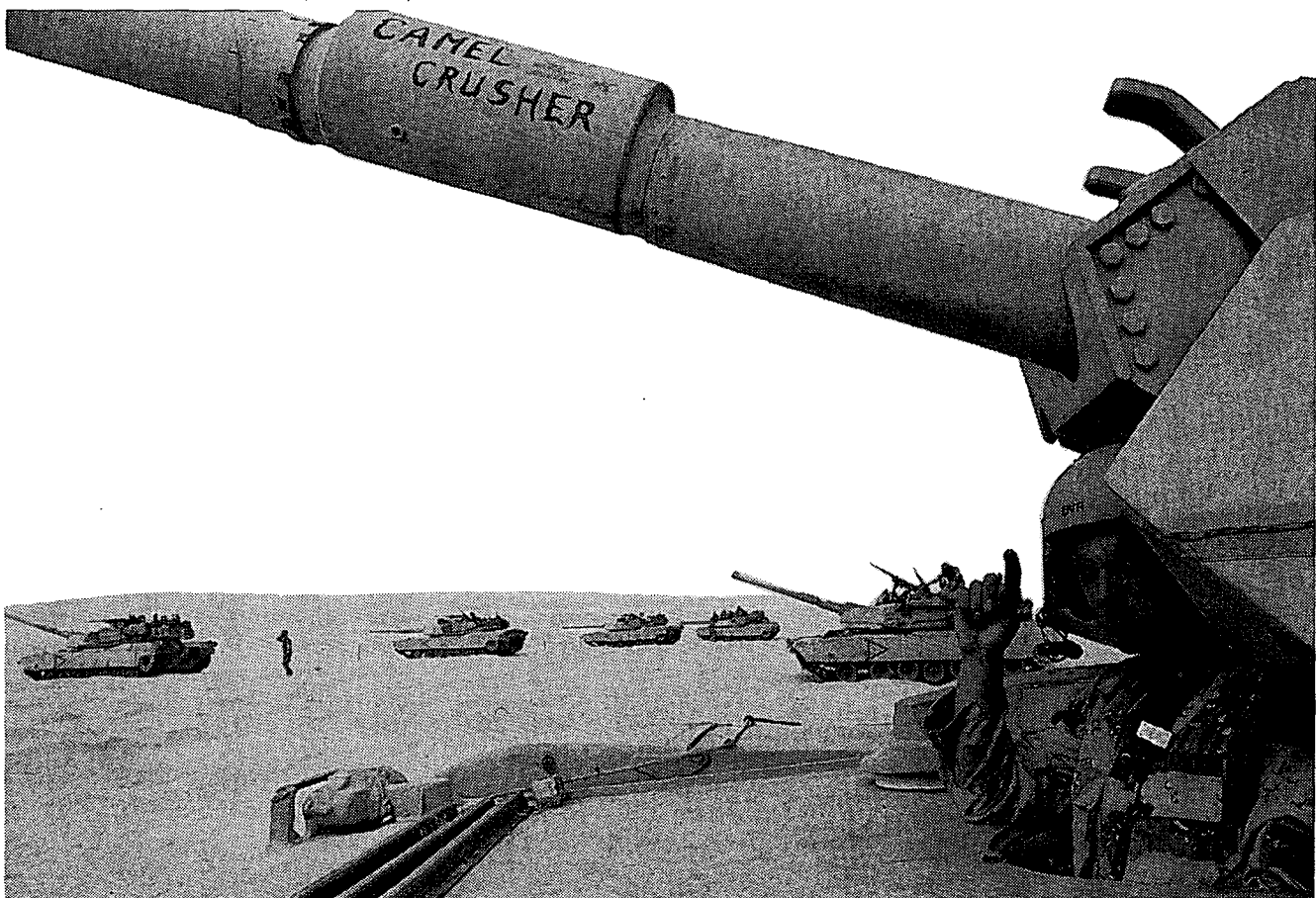
בתחילת מלחמת איראן-עיראק מנה צבא עיראק 300,000 חיילים. בסוף 1988 היו בו 1.5 מיליון חיילים, מתוכם כ־550,000 חיילי חובה וקבע. אחרי השחרורים שהיו בשנת 1989 ובתחילת 1990 באו הכרזות גיוס חדשות של צדאם חוסיין, כך שאפשר לשער שגודל הצבא כעת לא השתנה מאז סוף שנת 1988. צבא עיראק מונה רובו ככולו חיילים שלחמו במלחמה עם איראן.

סדר־הכוחות

שמונה גייסות מהם שבעה גייסות מרחביים/מבצעיים וגייס נייד ומשוריין אחד – הקרוי משמר הרפובליקה, שהוא עתודת הפיקוד העליון.

66 דיוויזיות – בסוף שנת 1988 היו בצבא עיראק 55 דיוויזיות. 15 מהן פורקו בשנת 1989 ולוחמיהן שוחררו, אך לאחר תחילת המשבר (כיבוש כוויית) הודיע צדאם חוסיין על גיוס 26 דיוויזיות חדשות.

66 הדיוויזיות כוללות שמונה דיוויזיות שריון, שלוש דיוויזיות ממוכנות, דיוויזיה של כוחות מיוחדים ו־54 דיוויזיות ח"ד.

עם איראן. יש באפשרותו להפעיל כוחות גדולים בשליטה יעילה ובתיאום בין-חילי ובין-זרועי ובסוגי שטח מגוונים (עירוני, מדברי, ביצתי). לצבא היבשה יש חיל אוויר משלו (Army Aviation), הכולל מסוקי תובלת סער ומסוקי קרב. לטייסים ניסיון רב בהגשת סיוע קרוב לכוחות היבשה ובתקיפת מטרות נקודה. העוצבות בשדה הקרב מופעלות במהירות ובגמישות, ויכולות לתמרן ולהניע כוחות למרחקים גדולים.

בחירת המפקדים, הכשרתם וניסיונם הקרבי, ועימם אמצעי לחימה איכותיים מן הגוש הסובייטי ומן המערב, מעלים באופן ניכר את יכולת הביצוע של יחידות הצבא. לעיראק גם יש ניסיון רב בהפעלת נשק אסטרטגי ולא קונוונציונלי (טיילי קרקע-קרקע ונשק כימי). עם זאת, לצבא עיראק אין ניסיון בלחימה נגד אויב משוריין או ממוכן שעומדים לרשותו חיל אוויר והגנה אווירית מפותחת.

משבר המפרץ הפרסי – חיל המשלוח האמריקני פיקוד המרכז האמריקני

מפקדת הכוח המשימתי המשולב לפריסה מהירה הוקמה ב-1 במרץ 1980 בבסיס חיל האוויר מקדיל בפלורידה, כדי לענות לפלישה הסובייטית לאפגניסטן ולמהפכת חומייני באיראן אשר הותירו חלל באיזון הכוחות מול עיראק במפרץ הפרסי. ב-1983 נהפכה המפקדה למפקדת פיקוד המרכז של ארה"ב (CENTCOM) תחת פיקודו הישיר של שר ההגנה האמריקני. הכוונה היתה להקים מפקדת תיאום שתאגד את מאמצי כל זרועות הכוחות המזוינים של ארה"ב במפרץ הפרסי ובדרום-מערב אסיה. אף-על-פי שבימי שלום אין לפיקוד המרכז כוחות משלו, יש כוחות המצטרפים אליו בשעת משבר. במקורו, הכוח לפריסה מהירה היה כפוף לפיקוד הכוננות, אך בעקבות חיכוכים הוקם לכוח פיקוד נפרד. יתרונו העיקרי של פיקוד המרכז הוא ביכולתו לפתור בעיות משולבות לפני פרוץ משבר ובמהלכו. במסגרת זו ביצע הפיקוד תמרונים ותרגילים רבים; החשובים שבהם היו מסדרת "כוכב זוהר", וכללו פריסה של כוחות מהאוויר והים במצרים, סודן, סומלי ועומאן.

בימי שלום אין לפיקוד המרכז כוחות משלו בזירת דרום-מערב אסיה, חוץ מכוח המשימה של נושאת המטוסים באוקיינוס ההודי. הנוכחות הקבועה היחידה של ארה"ב באזור זה היא באי דייגר-גרסיה שבאוקיינוס ההודי, אי הנתון לשליטה בריטית. כלומר, מלבד חלק מהכוח הימי מגיעות כל היחידות האמריקניות המעורבות במשבר הנוכחי בדרך הים או בדרך האוויר, ממרחק של 12,500 ק"מ. על-פי הערכות ראשוניות, הוערך כי יש צורך בכ-30 יום להעברת 20,000 חיילים למפרץ.

בשלב הראשון הגיעה לאזור המפרץ חטיבה ראשונה מהדיוויזיה המוטסת ה-82, חטיבת מארינס וספינות מהאי דייגר-גרסיה.

המפקדה הראשית של הכוחות האמריקניים במפרץ הפרסי היא מפקדת הארמייה השלישית שבסיסה היה

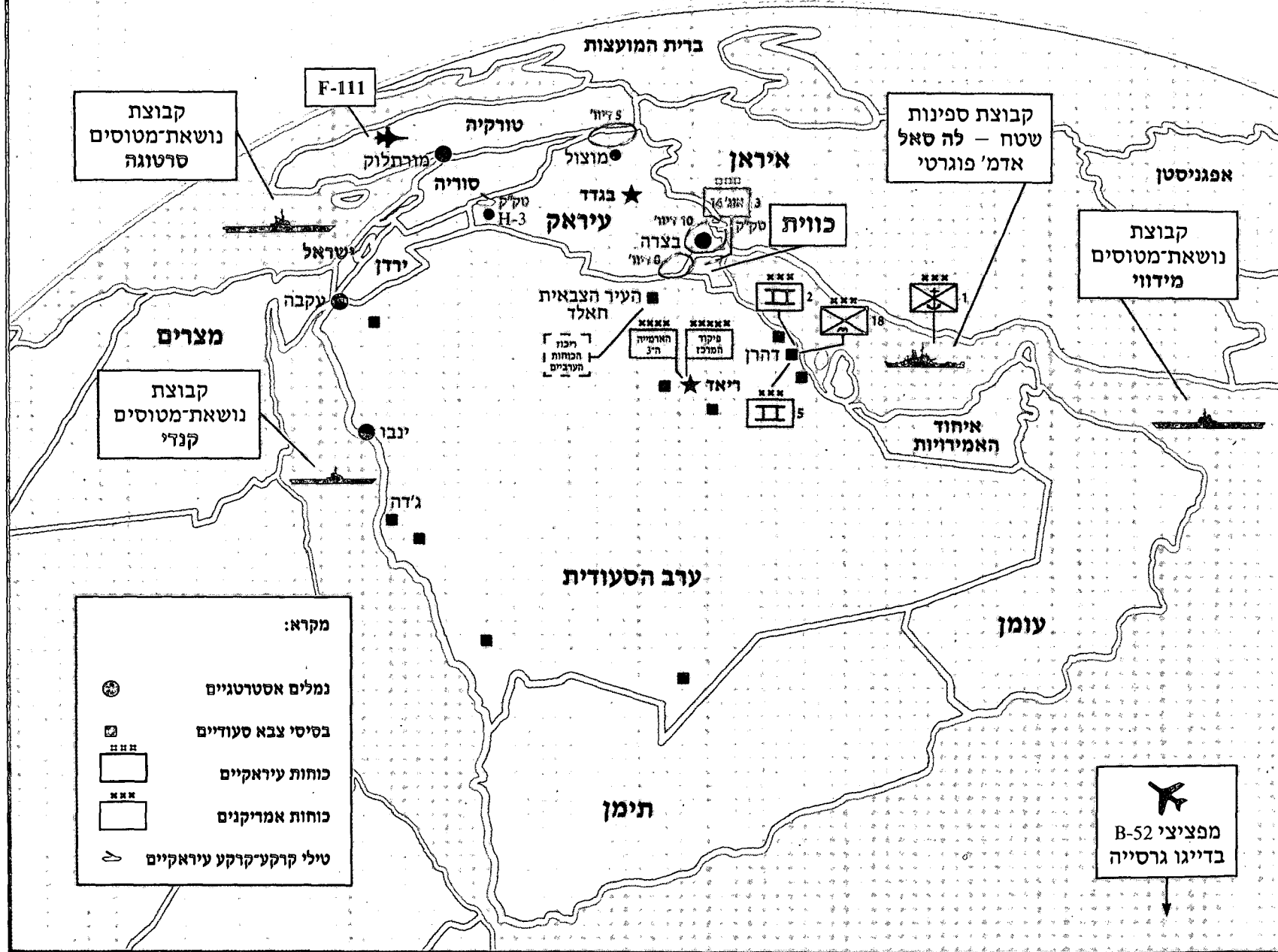
בפורט מקפרסון ג'ורג'יה, וכעת בריאד. המפקדה אחראית על תיאום הפעולות עם הזרועות והשירותים השונים של הכוחות המזוינים של ארה"ב, ועל ההפעלה האופרטיבית בשדה הקרב. האמצעי האסטרטגי העיקרי שבידי ארה"ב היה הדיוויזיה המוטסת ה-82, המסתייעת ישירות בכנף האוויר הטקטית ה-347 של חיל האוויר. הדיוויזיה ה-82 היא הדיוויזיה המוצנחת האחרונה שנשארה בצבא האמריקני. זו הדיוויזיה הקלה ביותר מבחינת שריון, אמצעי לחימה אנטי-טנקיים ויכולת ניידות ביבשה. המשימה העיקרית שהוטלה על הדיוויזיה עם נחיתתה – לאבטח את נמלי האוויר והים ומתקנים חיוניים בסעודיה, כדי ליצור ראש אוויר המאפשר לשאר כוחות הקורפוס המוטס ה-18 להגיע בביטחון. לצורך המשימה לא הוטסה כל הדיוויזיה (המשימה דורשת 823 גיחות של מטוסי C-141). ראשונה הוטסה החטיבה השלישית –

חטיבת הכוננות של הדיוויזיה – בעוצמה של 4000 חיילים. החטיבה השלימה את פריסתה בתוך 48 שעות (עד ה-8 באוגוסט). למעשה, הפלוגה הראשונה של החטיבה נחתה בסעודיה עשר שעות אחרי נאומו של הנשיא בוש, ובתוך 18 שעות הושלמה פריסת הגדוד הראשון. בד בבד הוטס גדוד רינג'רס שתפס אף הוא את מקומו בהיערכות. עם זאת, מרגע שנחתו כוחות הדיוויזיה ה-82 על אדמת סעודיה, ירדה ניידותה למהירותו של לוחם רגלי. לדיוויזיה חסרים אמצעי לחימה ניידים מכל הסוגים: כוחות השריון שלה מסתכמים בגדוד טנקים קלים מסוג "שריד" M-551. דיוויזיה זו היא הגוף האחרון בין הכוחות המזוינים האמריקניים המצויד עדיין בטנקים בלתי מספקים אלה בשל אפשרויות נידום באוויר. המסוקים האורגניים מספיקים להטסה בריזמנית של שתי פלוגות ח"ר בלבד. כדי להשלים את הניידות האסטרטגית של הדיוויזיה המוטסת ה-82 הצטרפה אליה הדיוויזיה ה-101, יבילת האוויר, המצטיינת בניידות טקטית. אף היא מאורגנת כדיוויזיית ח"ר ללא אמל"ח משוריין, אך מצוידת בכ-355 מסוקי סער, תובלה וקרב. דיוויזיה זו מוגדרת בצבא ארה"ב כדיוויזיה בעלת יכולת "איגוף אנכי", היכולה להטיס בסבב אחד חטיבת ח"ר.

הדיוויזיה ה-101 מאורגנת ומצוידת היטב לפשיטות מוטסות לעומק שטח האויב. יש לה יכולת לסייר בשטחים נרחבים מאוד וכן יכולת לצאת לקרב השהיה ברמה זיריתית. כמו הדיוויזיה ה-82, נחשבות גם יחידות הח"ר של הדיוויזיה ה-101 ליחידות אידיאליות ללוחמה בשטחים סגורים – בשטח בנוי, הררי ומיוער – אך מוגבלות מאוד בשטחי מדבר, כמו בסעודיה שהם אידיאליים לתמרון שריון. אמנם, היה אפשר להטיס את רוב ציודה של הדיוויזיה, ואת מסוקיה בכלל זה, אבל הלקח מתמרון "רפרג'ר" משנת 1976, לימד כי הדרך קצרה יותר בנתיב הימי. חטיבת פרשי האוויר השישית מסופחת לדיוויזיה ה-101, ועם בואה לסעודיה היא נחשבה העתודה החשובה ביותר של הקורפוס ה-18.

העוצבה הכבדה היחידה המיועדת אורגנית לקורפוס המוטס ה-18 היא דיוויזיית הח"ר הממוכנת 24, המוצבת

משבר המפרץ הפרסי – פריסה כללית

פריסת הכוחות באזור כווית

איראן

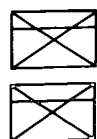
עיראק

המפרץ הפרסי

כווית

ערב הסעודית

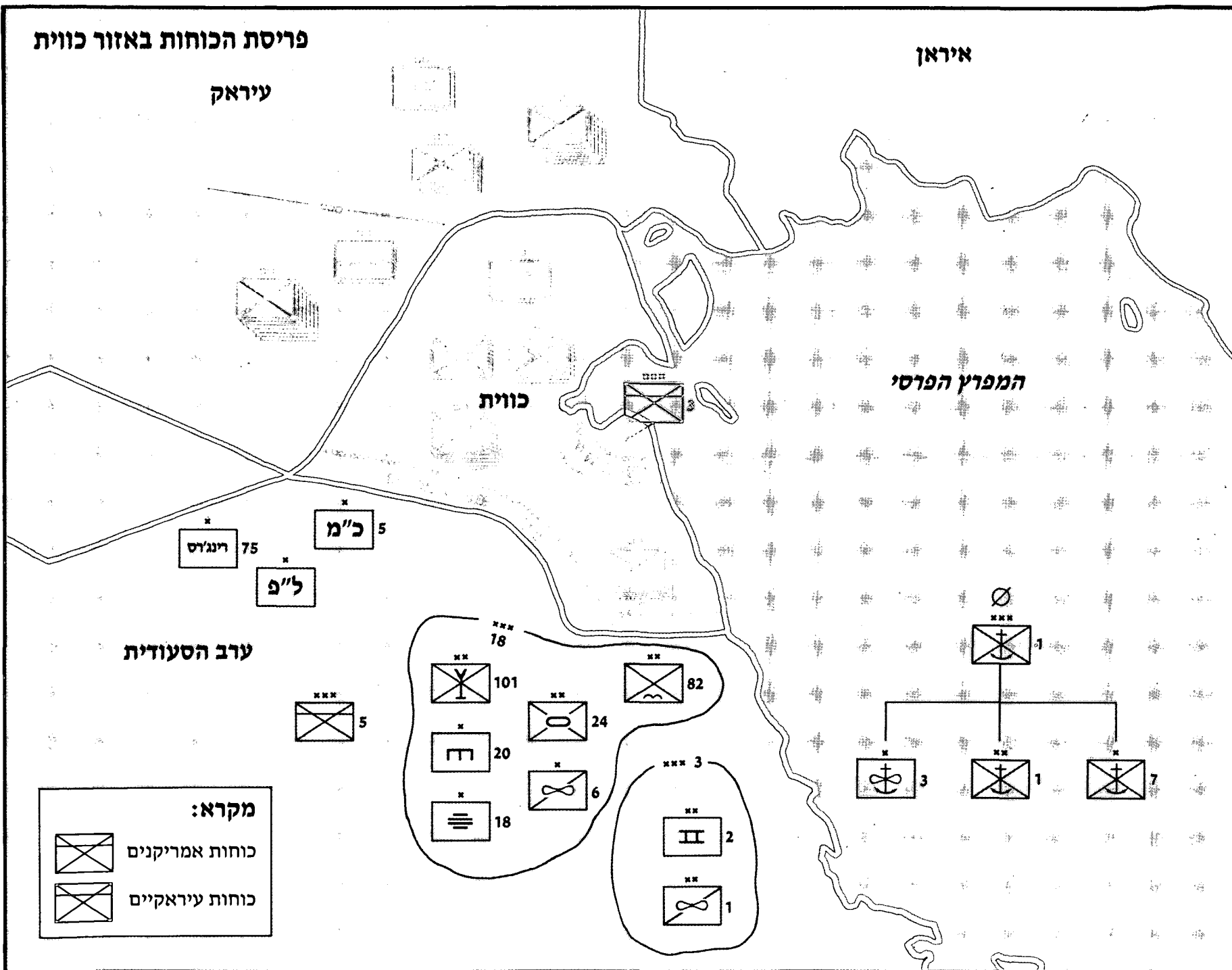
מקרא:

כוחות אמריקנים

כוחות עיראקיים

כנף האוויר הטקטית ה-150 (A-7) – משמר לאומי.

כנף האוויר הטקטית מס' 1 (F-15).

כנף האוויר הטקטית ה-366 (F-111).

כנף ההפצצה מס' 5 (B-52H).

כנף ההתראה המוקדמת 552 (AWAC) (E-3A).

טייסת מכנף האוויר הטקטית 4450 (24 X F-117A).

4. הצי

מפקדת כוח משימה 77 – אדמירל מוז.

שלוש קבוצות קרב של נושאות מטוסים.

קבוצת קרב אחת של ספינת שטח – אדמירל

פוגרטי.

חמש טייסות סיור אוויר ארוך טווח (P-3).

אסטרטגיה וטקטיקה

לאחר כיבוש כוויית נמצא צדאם חוסיין במצב של מגננה אסטרטגית.

מטרתו של צדאם חוסיין היא להעמיד את ארה"ב מול דילמה, שתחייב אותה לחשוב פעמיים על כדאיותה של פעולה צבאית. כדי להצליח בכך תצטרך עיראק להפגין יכולת עמידה במצור ממושך, אוכלוסייה נחושה בדעתה, ואפשרות לגייס משאבים פיסיים מספיקים. יש כיום לעיראק חוב חיצוני של 80 מיליארדי דולרים, וצרכים מיידיים, כגון חלקי חילוף, מזון ותורפות ב-8 מיליארדי דולרים. צדאם יצטרך להוכיח שעל אף החרם יש לו דרכים לייצא ולקבל הספקה ממדינות ידידותיות; גם יהיה על עיראק לנצל את מלוא הפוטנציאל הגלום בשטחה. מבחינה צבאית, כוחות עיראק נערכו בשיטת ההגנה לעומק, בעיקר בגבול כוויית-סעודיה. ההיערכות נעשתה תוך כדי התבצרות ומיכשול ובניית מערכת הגנה נגד טנקים והגנה אווירית, במגמה – לגבות מהתוקף מחיר גבוה בקורבנות ולהתישו לפני השגת הבקעה ואז למגור בהתקפת נגד. מרחב העורף האסטרטגי למלחמה בכוויית היא העיר בצרה, והשטח החיוני לעיראק הוא הציר המוביל ממנה לכוויית – כולל העיר כוויית. בהתאם, בונה צבא עיראק את המרחב המוגן סביב אזורים אלה בעומק של 70-50 ק"מ, בשתיים-שלוש רצועות-הגנה הנשלטות על-ידי דיוויזיות ח"ר. את דיוויזיות השריון מועידה עיראק להתקפות נגד ולעיבוי מערך.

מערכים אלו רוויים בנשק נגד טנקים, ובאלפי משגרים, ומוגנים בעשרות רבות של טילים נגד מטוסים. הכוחות המיוחדים של עיראק הפרושים בכוויית נועדים לבצע פשיטות על ריכוזי צבא ארה"ב ולפעולות מודיעין ותצפית. ככל שעובר הזמן, מעמיקה התבצרותה של עיראק במרחב המוגן, ומקטינה את הסיכוי האמריקני למערכה צבאית מוצלחת ללא אבידות כבדות. ככל שיגבר הסיכוי להאמרת מחיר המלחמה, יאלץ ממשל ארה"ב לעבור למשאומתן דיפלומטי ולנקוט פעולות נלוות אשר יחזקו את התמיכה בצעדי הממשל מבית ויאפשרו את הכניסה למלחמה.

בפורט סטיוארט, ג'ורג'יה. הדיוויזיה כוללת שתי חטיבות סדירות, וחטיבה 48 של המשמר הלאומי של ג'ורג'יה – ולצורך ההצטרפות לפיקוד המרכז נראה שהדיוויזיה קיבלה תחת פיקודה את חטיבת השריון ה-194. לדיוויזיה טנקים רבים, נגמ"שים ונשק נ"ט. היא הגיעה למפרץ הפרסי, כולל זמן הטענה ופריקה, ב-22, כלומר ב-28 באוגוסט, באמצעות רכבת ימית (SL-75).

לאחר שהשלים קורפוס זה את היערכותו הצטרף לפיקוד המרכז קורפוס נוסף, הקורפוס השלישי, הכולל את דיוויזיית השריון השנייה ודיוויזיית הפרשים הראשונה. כוח נוסף הוא כוח המשימה מס' 1 של המרינס, הנחשב למעשה קורפוס שלישי; וכאשר יסיים פיקוד המרכז את היערכותו, הוא ישלוט בכ-400 אלף חיילי יבשה, 1,300 מטוסי קרב והפצצה, 1100 מסוקים ויותר מ-200 ספינות מלחמה. היערכות כזאת תאפשר לו עליונות אווירית וימית מוחלטת על פני הכוחות העיראקיים, ואף יכולת יבשתית לא מבוטלת.

הרכב כוחות פיקוד המרכז

א. מפקדת פיקוד המרכז (CENTCOM) – הגנרל נורמן שוורצקופף – פורט מקדייל, פלורידה.

1. צבא היבשה

מפקדת הארמיה ה-3 – לט. ג'נרל ג'ון יוסוק.
מפקדת הקורפוס המוטס ה-18 – לט. ג'נרל נורטון.
הדיוויזיה המוטסת ה-82.
דיוויזיה מנוידת האוויר ה-101.
דיוויזיית ח"ר ממוכנת 24.
חטיבת פרשי האוויר ה-6.
חטיבת תותחנים יבילת-אוויר 18.
אגד כוחות מיוחדים מספר 5 – קולונל ג'סי ג'ונסון.
יחידת לוחמה פסיכולוגית של הכוחות המיוחדים.
מפקדת הקורפוס השלישי הכולל את דיוויזיית הפרשים הראשונה, ודיוויזיית השריון השנייה.
מפקדת הקורפוס החמישי כוללת את דיוויזיית השריון השלישי ודיוויזיה ממוכנת 8.

2. המרינס

מפקדת כוח המרינס מס' 1 (מפקדת קורפוס) – לט. ג'נרל וולטר בומר.
דיוויזיית המרינס מס' 1 מוגברת.
כנף האוויר מס' 3 של המרינס.
חטיבת מרינס מס' 7.

3. חיל האוויר

מפקדת חיל האוויר – התשיעית – לט. ג'נרל ג'ף הורנר.
כנף האוויר הטקטית ה-23 (A-10/A-7D).
כנף האוויר הטקטית ה-27 (F-111 D).
כנף האוויר הטקטית ה-49 (F-15).
כנף האוויר הטקטית ה-347 (F-4E).
כנף האוויר הטקטית ה-121 (A-7) – משמר לאומי.

האמריקאים עומדים לכאורה בפני שתי אופציות אסטרטגיות: האופציה הראשונה היא "הידוק הטבעת" (closing the ring) – מצור היקפי הדוק ככל האפשר שנועד להחמיר ככל האפשר את המצב בעיראק ולא לפתח את צדאם חוסיין לסגת מכוויית. מימושה של אסטרטגיה זו כרוכה בזמן ממושך, ותוצאותיה מוטלות בספק: התברר שצדאם חוסיין הצליח לפרוץ את המצור בנקודות שונות, וייתכן גם שיש לו עתודות שאין לאומדן מראש. גם המצור שהטילו בעלות הברית על גרמניה ויפן במלחמת העולם השנייה נמשך שנים רבות והוא עצמו לא יכול להכריע. במצור ממושך מסוג זה עלולה הקואליציה הצרה להתפרק, ועשויים להישמע קולות הקוראים להשיב את החיילים הביתה. לאורך זמן, לחצים כאלה עלולים להיות נטל גדל והולך על נשיא ארה"ב.

מרכיב שני באופציה של "הידוק הטבעת" הוא הפעלת כוחות מיוחדים שיקימו תנועת התנגדות עממית בארץ

להערכותיהם של חלק מהמומחים, יכולה ארה"ב לעבור למתקפה ולכבוש את כוויית ולהשמיד את רוב חיל המשלוח העיראקי שם. ככל שתתרחב עיראק להכניס כוחות איכותיים לכוויית ייקל על ארה"ב להביסם, שהרי עיראק תאבד את עמוד השדרה של צבאה במערכה זו. כוויית קשורה לבצרה בציר תחזוקה בודד בן 120 ק"מ; אם יצליחו האמריקאים לנתקו ולהפציץ במדויק את המתקנים המשרתים את ריכוזי הכוחות העיראקיים בבצרה, מובטח להם ניצחון. לשם כך עליהם לגמור לרכז כוחותיהם בסעודיה – כאשר המגמה היא 400 אלף חיילים בשישה שבועות. לעומת זאת, עשויה עיראק להוציא ברגע האחרון את כוחותיה האיכותיים מכוויית, ולסבך את ארה"ב במלחמה ממושכת על אדמת עיראק, כדי להביא למיגורו הסופי של משטר צדאם.

נקודת המיצוי: ככל שהמערכה נטושה במרחק רב יותר מבסיסה הבית, כך יתקשו התוקפים לשמור על

גנרל פאוואל – ראש המטות המשולבים
מיגור ג'נרל דונלד קאופמן, ראש
מטה חיל האוויר בחיל המשלוח
האמריקני לערב הסעודית
גנרל נורמן שוורצקופף – מפקד פיקוד
המרכז, וראש חיל המשלוח האמריקני
לערב הסעודית

עליונותם. ריכוז הכוחות האמריקאי המתפתח בעיכובים רבים לעומת תוכנית המגרה ראוי להיבחן מול מבצעים דומים של צבא ארה"ב בעבר:

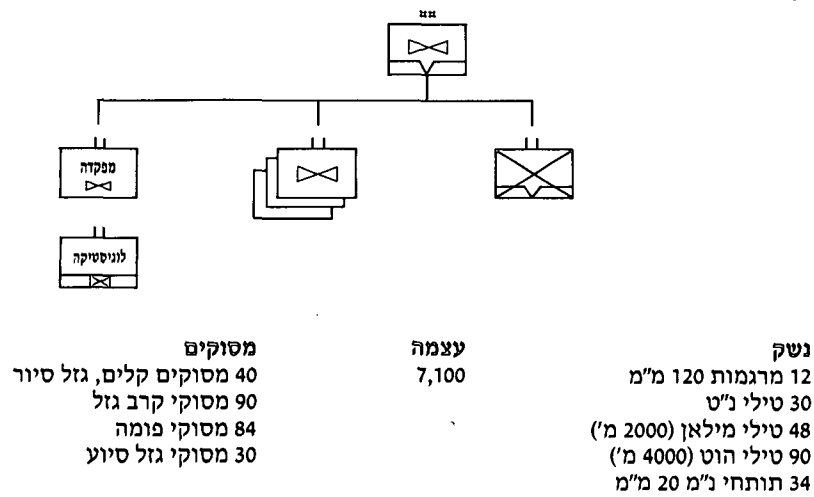
המדינה	הצטברות דיויזיות לאחר פ'			שיא
	לפי ימים			צבירת
	פ'+30	פ'+90	פ'+180	הכח
1. קוריאה	2	4½	6	9
2. לבנון (1958)	⅔			⅔
3. הרפובליקה הדומיניקנית	2			2
4. וייטנאם	⅔	1½	3½	10⅔
5. ג'נאדה	⅓			⅔
6. תוכנית לסעודיה	4	7-8	9	?

תצורות תספוקת לדיוויזיה בלחימה היא כ-5000 טון תחמושת ו-2,700 טון דלק ליום, וכן 24 ליטר שתייה

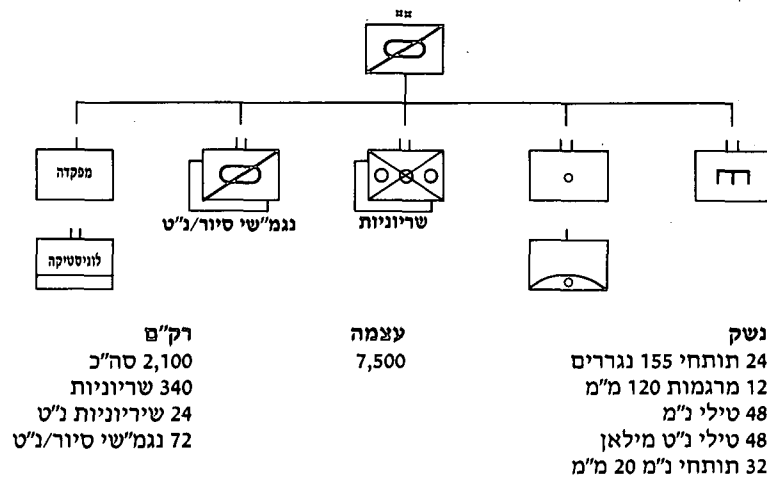
הכבושה, שתתנגד למשטר הכיבוש בכוויית, תערער את נחישותם של חיילי המגן, ותתרום לאורך זמן לנפילת המשטר בעיראק. לצורך זה הביאה ארה"ב לאזור המפרץ את האגד הראשון של הכוחות המיוחדים, הכולל שלושה גופים: החטיבה החמישית של הכומות הירוקות, שתפקידה הקמת התנועה העממית; יחידת הרינג'רס ה-75 שתפקידה חדירות ארוכות טווח למודיעין וחבלה; ויחידת הלוחמה הפסיכולוגית הראשונה, המשתלבת בפעולות לוחמה פסיכולוגית והונאה.

אופציה שנייה העומדת בפני ארה"ב היא הכרעה באמצעות מבצע צבאי – כיבוש כוויית והחזרת המשטר הקודם לשלטון. במידת מה, דומה המצב במפרץ לזה שהתרחש בקוריאה לפני ארבעים שנה. גם אז, הותקפו כוחות ארה"ב על ידי מדינה שאיננה מעצמה, וארה"ב הצליחה לזכות בתמיכה מאסיווית של דעת הקהל הבין לאומית, והשיבה מתקפה כעבור 12 שבועות מיום שפלשה צפון קוריאה לדרום. מבחינה אופרטיווית, ובניגוד

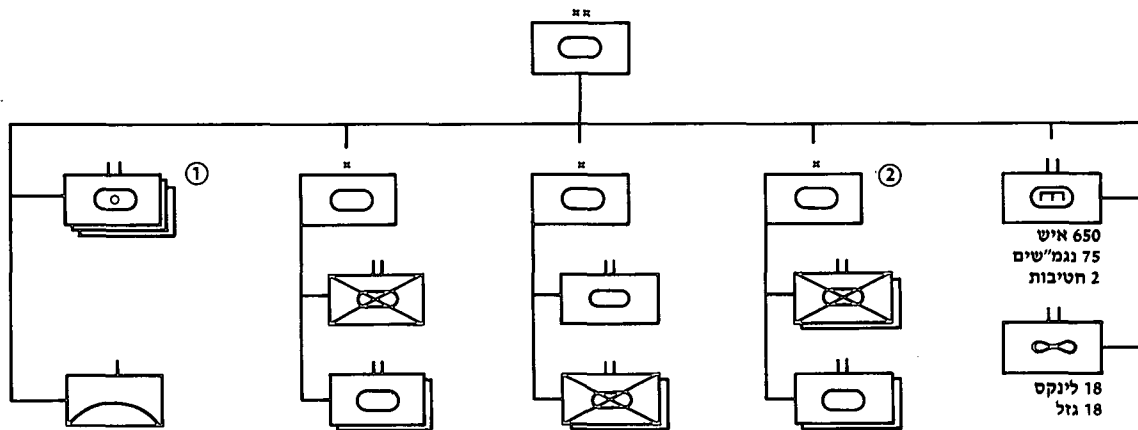
הדיוויזיה המוטסת

דיוויזיית השריון הקלה

דיוויזיית משורינית בריטית

כוחות בעלות הברית העיקריות באזור המפרץ הפרסי

המדינה העוצמה	ארה"ב	מצרים	בריטניה	סוריה	ערב הסעודית	צרפת	סה"כ	עיראק בדרום
חיילים	440,000	35,000	25,000	20,000	20,000	15,000	555,000	50,000
מטוסים	1,400	20	55	—	130	75	1,380	450
טנקים	2,900	600	285	300	200	200	4,480	3,600

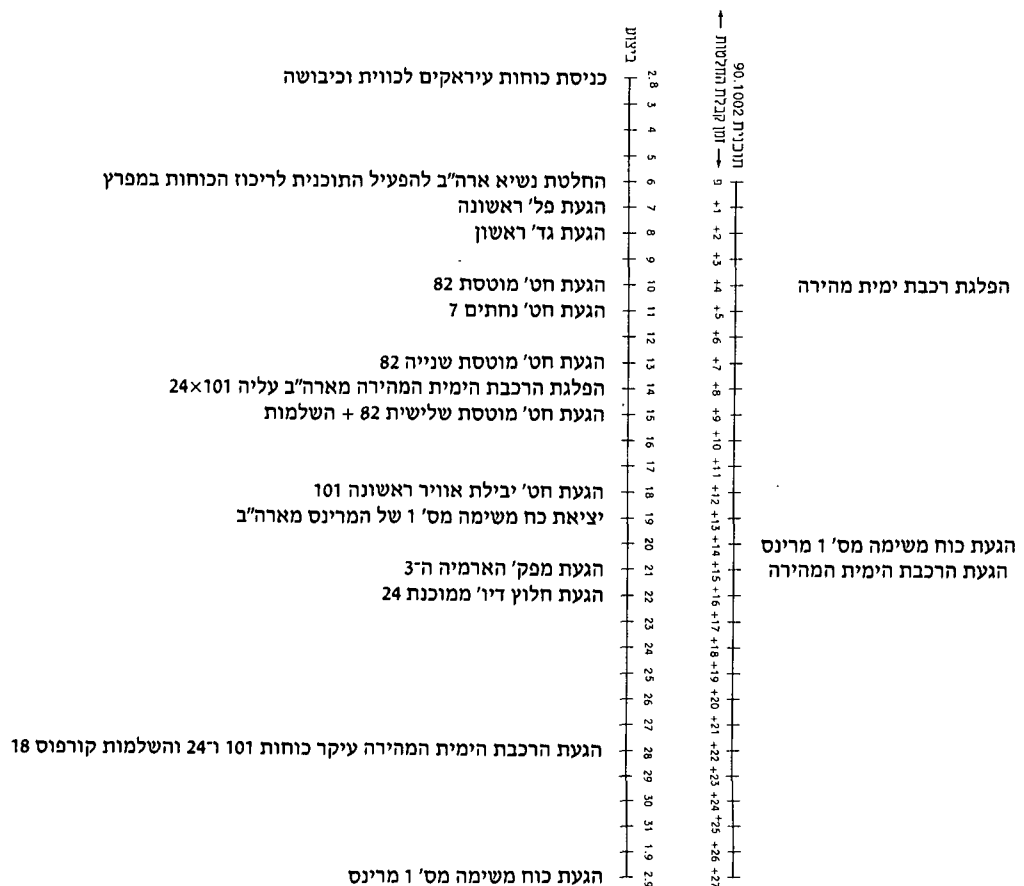
חיל המשלוח הבריטי

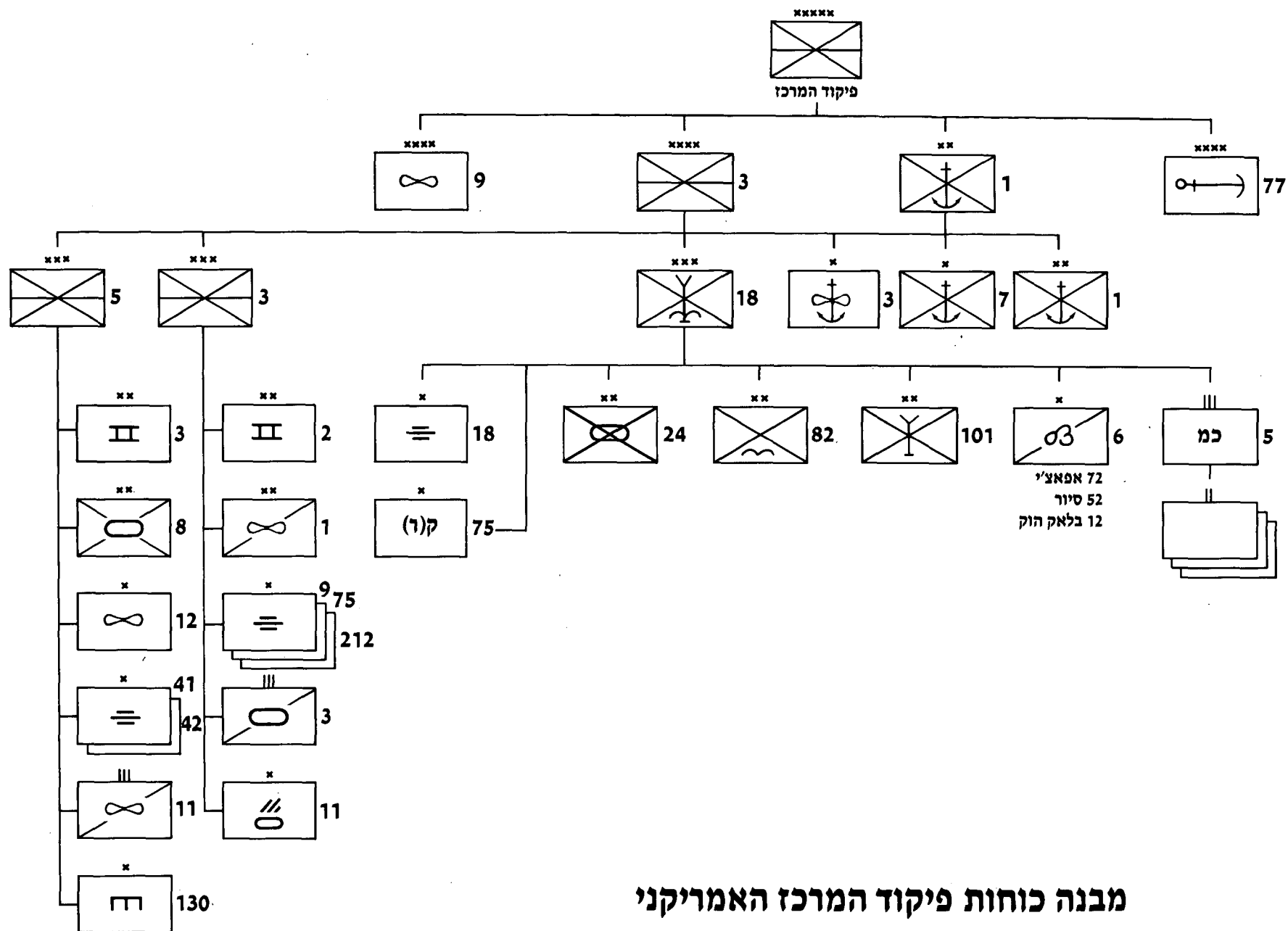
בנוי סביב דיוויזיית השריון מס' 1 וכולל שלוש מפקדות של חטיבות שריון: 7; 12; ו-22. חמישה גדודי טנקים וחמישה גדודי חי"ר ממוכן, שלושה גדודי חת"ם בינוני, גדוד הנדסת-שדה, הכולל 750 איש ו-75 נגמ"שים, גדוד מסוקים הכולל 18 מסוקי-קרב "גזל" ו-18 מסוקי "לינקס". דיוויזיה זו הובלה על ציודה מאירופה, ומפקדה הוא לויטננט-גנרל סר פטר דה לה ביליאר.

חיל המשלוח הצרפתי

מבוסס על "כוח התגובה המהיר" (FAR) שהוא קורפוס לכל דבר. יש בו 47,000 איש וחמש דיוויזיות. מתוך כוח זה הגיעו בינתיים לאזור המפרץ הפרסי: הדיוויזיה יבילת האוויר 4 המסוגלת לבצע פעולות בעומק 350 ק"מ בשטח האויב במשך 24 שעות ללא שירותים או סיוע. יחד אתה נמצאת הדיוויזיה המשורינית הקלה 6. כל דיוויזיה צרפתית כוללת כ-750 חיילים.

הצטרפות כוחות ארה"ב במפרץ הפרסי – תכנון מול ביצוע

מבנה כוחות פיקוד המרכז האמריקני

נחיתה אמריקאית מהים בצפון, ובד בבד – התקפה יבשתית מדרום. ארה"ב חייבת, מצדה, לתאם מאמצים מתמקדים של איראן, סוריה, ירדן, סעודיה וטורקיה יחד עם ציי בעלות הברית במפרץ הפרסי ובים סוף, כדי להדק את המצור על איראן; ברמה המערכתית תצטרך מפקדת ארמיה לתאם את פעולת שני הקורפוסים היבשתיים עם קורפוס המרינס שינחת מהים כדי לכבוש את כוויית ולהביס את צבא עיראק.

גורם הנזילות

פירושו לא לתת למגן זמן ואפשרות להיערך ולהתארגן מחדש לאחר הבקעת המערכים הקדמיים, על ידי פעולה רצופה והמשכית. כדי לא לאפשר לצבא עיראק להיערך מחדש, חייבת ארה"ב להנחית שפע של כוחות. עם זאת, המרחבים הפתוחים מאפשרים חדירות שריון עמוקות – והאופציה פתוחה בפני שני הצדדים.

הונאה

הזמן הממושך יחסית הדרוש להבאת הכוחות האמריקנים, מחייב את ארה"ב לתוכנית הונאה יעילה שתסווה את כוונותיה. ההונאה נועדת להשפיע על הערכת המצב של עיראק, ולהשלות אותה שאין לצבא ארה"ב אופציה למתקפה יבשתית בשל נחיתות הכוחות האמריקאים ביבשה אל מול העוצמה העיראקית. לשם כך נערכו הכוחות האמריקנים במרחק ניכר מהגבול הכווייתי ובמפוזר. לאותה מטרה נשמעו הצהרות כי צבא ארה"ב

לחייל ליום. כלומר, ארה"ב חייבת לשנע על פני קו תחזוקה ימי של 25 אלף ק"מ, ועל פני קו תחזוקה אווירי של 12,500 ק"מ, 40 אלף טון תחמושת, ו-22 אלף טון דלק ביום לדיוויזיות הלוחמות, וכן 9.6 מיליוני ליטר מים ביום.

עם הזמן, יהיה אפשר להשתמש במשאבים הקיימים בסעודיה ובמדינות קרובות אחרות, אך אין בכך כדי לפתור את הבעיה באופן מהותי – אם כי מלחמת העולם השנייה, ומלחמת ויאטנם וקוריאה לימדו שארה"ב מסוגלת למאמץ כזה, אף-על-פי שלא התנסתה בשכמותו באזור המזרח התיכון, ובזמן ובמרחב כזה.

הלחימה בכוויית תתנהל אמנם במרחק כ-250-500 ק"מ מהבסיסים האמריקנים בערב הסעודית, ובמרחק 120-40 ק"מ מבסיסי עיראק; אך נראה שהעליונו האווירית והלוגיסטית מובטחת לאמריקאים דווקא. אך האם תגבר היכולת הלוגיסטית והעליונות האווירית של ארה"ב על יתרונותיה של עיראק – צירי תחזוקה קצרים הרבה יותר ותגבורת של עשרות דיוויזיות שיבטיחו את עדיפותו של צבא עיראק בשריון?

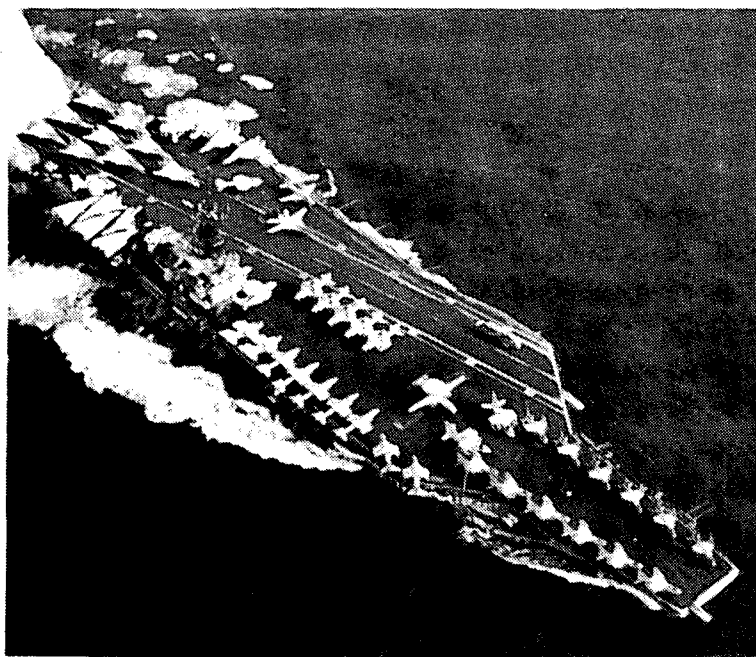
מרכז הכובד¹²

אם תפתח ארה"ב במערכה צבאית, תכוון המתקפה ליעד האסטרטגי החשוב ביותר המצוי בשעה זו בכוויית. שם רוכזו כאמור רוב המערך האיכותי של צבא עיראק; כוויית היא גם הנמל העיקרי של עיראק, וחלק גדול מעתודות הנפט של עיראק מתרכז בה. צירוף זה של כוחות איכותיים וחשיבות גיאוסטרטגית הופך את כוויית למרכז כובד מלחמתי, ואם תובס עיראק בתחומה יתערער המשטר העיראקי כולו. מאחר שנקודת התורפה של כוויית היא הציר המוביל אליה מבצרה עשויה נחיתה אמריקאית בצפון מפרץ כוויית לנתק עורק חשוב זה ולמוטט בכך את מרכז הכובד העיראקי – תוך כדי התקפה יבשתית מדרום ומדרום-מערב. הוצאת המערך האיכותי של צבא עיראק מכוויית תסיט במידת מה את מרכז הכובד של עיראק ותחייב מלחמה ממושכת הרבה יותר.

קווים פנימיים וחיצוניים

סדאם חוסין המתבצר כעת בתוך עיראק עם שללו – כוויית – פועל על פי קווים פנימיים. מטרתו: להתמודד עם כל אחד מאויביו בנפרד. כך אפשר לפרש את ההסכם שחתם עם איראן, הכולל ויתור על כל הישגי מלחמת שמונה השנים. מטרת ההסכם לנטרל אויב פוטנציאלי זה ולשחרר כוחות מהחזית המזרחית כדי להפנותם אל מה שנראה לו מרכז הכובד בהיערכות האויב – ריכוזי הכוח האמריקאי בסעודיה. כך גם אפשר להבין מדוע לא שלח בינתיים כוחות לכיוון מערב, אל גבול ירדן: יש לשער שהוא איננו רוצה לפתוח חזית נוספת לפני שהצליח לייצב את החזית הדרומית. עיראק מחזיקה עתודת שריון גדולה במרחב בצרה וכוויית כדי לקדם אפשרות של

הסוף בעמ' 48

נושאת המטוסים ג'והן פיצ'רלד קנדי